Jolsvai András

Szoba kiadó

7.

Páros vasárnap jött, láthatós.

Már rosszul kezdődött az egész. Zátony, ahogy meglátta a fiát, azonnal visszaküldte, hogy vegyen melegebb sálat, Dani elhúzta a száját, de szót fogadott, ám amikor megjött, s az apja megkérdezte, puszi nincs, azt felelte nincs, elfogyott, aztán beült a kis Renault hátsó ülésére (ahol csak ő fért el, s már ő sem sokáig), és tüntetőleg kibámult az ablakon.

Zátony dühösen fordította el a slusszkulcsot, és olyan lendülettel indított, hogy majd kidöntötte a sarki hirdetőoszlopot.

Az igazság az, hogy már akkor feldühítette magát, amikor megállt a pasaréti villa előtt, és a kialakult hagyomány szerint három apró dudaszóval jelezte, megérkezett. Ilyenkor kicsinyég elmozdult a nappali függönye, az ablakban feltűnt Piri arca, aki konstatálta, hogy ő jött meg (valójában ellenőrizte, hogy nem ül-e a kocsiban valami nő is), aztán rövidesen kinyílt a bejárati ajtó, és megjelent benne a fia. Néhány perc volt az egész, talán még annyi sem, de Zátonynak tökéletesen elég volt arra, hogy agyvérzés-közeli állapotba jusson. Hogy neki kéthetenként ezt a házat kell néznie, ahová soha be nem engedik, egyetlen pillanatra sem, ahol őt levegőnek nézik, és ahol a fiát ellene nevelik.

Sőt, sőt, az igazság az, hogy már reggel, amikor készülődni kezdett, már akkor elfogta a méreg. Megint egy kínos, keserves, csalódásokkal teli vasárnap. Egy nap, aminek semmi más dolga nincs, mint hogy elmúljon valahogy. És milyen nehezen múlik el!

Hosszú éveknek kellett eltelniük, mire Zátony András hajlandó volt bevallani magának, megbukott vasárnapi apukaként. Keserű felismerés volt ez, még akkor is, ha mentségként felhozhatta (és fel is hozta), hogy ezt a szerepet senki se tudná jól eljátszani. Nem lehet kéthetenként felugrani egy vonatra, mely egyre gyorsabban távolodik tőlünk, és úgy tenni, mintha semmi sem történt volna – mintha mi is végig ott lennénk az utasok között. Hat éve mondták ki a válást, Dani akkor két éves volt, nem értett semmit az egészből, neki már régen Pasarét az otthona, ahol megvan mindene, ahol jól érzi magát, ahol mindenki kényezteti és ahonnan ez a rosszkedvű pali kéthetenként kirángatja, és neki még jó képet is kell vágnia hozzá.

Nehéz egy apának szembenézni azzal a ténnyel, hogy a fia nem szereti őt. Illetve szereti, csak nem tudja kimutatni. Vagyis inkább hogy

szeretné, csak vele lenni nem szeret. És így van ez fordítva is. Pedig a válás után Zátony szentül megfogadta, hogy akármi történt is, azt nem fogja leverni a fián. Köztük semmi sem változik majd, legóznak meg hajóhintáznak, mint eddig, kimennek a játszótérre homokvárat építeni, és Dani uraság, ha majd elfárad, beül az apja nyakába, s onnan a magasból gördül le a kacagása az apja szívéig. És tényleg, eleinte így is tettek, de aztán a gyerek nőni kezdett, és nem érdekelték többé a homokvárak meg a legokockák, és már nem akart az apja nyakába se ülni – el se fért volna ott – de hogy mi érdekli most, és hogyan él valójában, az sosem derült ki kitérő, kurta válaszaiból.

Zátony egyre növekvő szerepzavarában először megpróbálta a szigorú apukát alakítani, számonkérésekkel, keresztkérdésekkel, és speciális feladatokkal (törzskörzéstől a Petőfi-memoriterekig). Amikor azzal felsült, átment lesszéfer apukába, mindent megengedett a fiának, sőt, igyekezett túlkényeztetni a pasarétieket, ebből meg totális káosz lett, és csokoládé- meg fagylaltmérgezések sora. Akkor pajtáskodóra váltott, legyünk haverok, verte hátba a fiát, és igyekezett visszaemlékezni, miket művelt ennyi idős korában. Ebből meg nevetséges jelenetek egész sora következett, ráadásul Danika se gombfocizni, se fára mászni, se torpedózni nem volt hajlandó, a Tenkes kapitánya láttán pedig (Zátonynak ez a sorozat meghatározó gyermekkori élménye volt, és éppen annyi idősen látta, amennyi a fia most) csak annyit kérdezett:

– Ez végig fekete-fehér lesz? – azután elaludt a készülék előtt.

Mostanra Zátony apuka kifogyott az ötletekből, és lélekben feladta. Maradtak ezek a kínos muszájvasárnapok, elharapott mondatokkal és hosszú hallgatásokkal.

– Anyád hogy van?

– Jól.

– Iskola?

– Megy.

– Feleltél?

– Környezetből.

– Hanyasra?

– Közepes.

– Mi volt a kérdés?

– Kocsányosok.

– Harmadikban kocsányosok? Nekünk csak hatodikban tanították. Mit nem tudtál?

Zátony Dániel nyolc éves, harmadik bé osztályos tanulónak itt fogyott el a türelme.

– Apa, ha tudnám, hogy mit nem tudtam, tudtam volna. – És befejezettnek tekintette a párbeszédet. Zátony elmosolyodott a volán mögött. Ez finom volt, gondolta, ezt mégiscsak tőle örökölte, Pityu bácsitól, attól a vén bájgúnártól ilyesmire nem telik.

Pityu bácsi, a vén bájgúnár tizenöt évvel volt idősebb Zátonynál, idén töltötte az ötvenet: a volán mögül nézve rettenetesen öregnek tűnt. Egy semleges szemlélő biztosan nem gondolta volna annak, Pityu bácsi remekül tartotta magát, egy deka súlyfelesleg nem volt rajta – úszott, tornázott –, bronzbarna bőrét nyáron az aligai üdülőnek, télen a rendszeres szoláriumozásnak köszönhette, és hollófekete haját is alig kellett festenie. Pityu bácsi tíz évet kacagva letagadhatott volna, de eszébe sem jutott – ötvenesként is fiatalnak érezte magát. Pityu bácsi az élet császára volt, jó nevű nőgyógyászként óránként keresett annyit, mint Zátony egy fél év alatt, a gellérthegyi villalakásában annyi Munkácsy volt, amennyit a mester egész életében nem festett, a garázsban egy Jaguar meg egy Mercedes, ketten együtt nem voltak fél évesek, az aligai nyaraló part menti parkját a szomszédos pártüdülő is megirigyelhette volna. Pityu bácsinak vitorlása volt az Adrián, rendelője Pesten és Bécsben, bankbetétje Svájcban, és szeretői a Föld több különböző pontján. Hogy mégis miért éppen az ő feleségét akarta feleségül venni a Pityu bácsi hat évvel ezelőtt, az ő huszonkilenc éves vagyontalan feleségét egy kétéves kisgyerekkel, ezt Zátony András felfogni nem tudta. Csak az lehet a magyarázat, hogy Piri tudott valamit, amit az összes többi nő nem. De akármi is lett légyen az, Zátonynak biztosan nem mutatta meg.

Bárhogyan is volt, csak nyugodtan dögöljenek meg, ahol vannak. A Pityu bácsi meg a nagyságos asszony. Nekik köszönheti, hogy harmincöt éves korára senkije sincs. Még egy fia fia se.

8.

Jó időben kell jó helyen lenni, ez a sikeres élet egyetlen receptje. Ha ezt valaki nem tudta volna, kilencvenben alaposan megtanulhatta.

Egy jó nevű társadalomtudós (aki maga is milliárdossá avanzsált a következő évtizedekben) az osztályvezető-helyettesek forradalmának nevezte el ironikusan, ami történt. Volt benne igazság, kétségtelenül. A változás jobbára magával sodorta a legfelső vezetőket, akik túlságosan odakozmálódtak az előző rezsimhez, és a közvetlenül alattuk járók egy napon arra ébredtek, hogy az ő kezükbe pottyant a gyeplő. Sőt, hogy voltaképpen rajtuk áll, hogyan tovább. Hogy miért maradtak addig a második sorban, mert túl fiatalok voltak vagy túl tehetségtelenek, esetleg valamely múltbéli hibájuk gátolta eddig előmenetelüket, ettől kezdve nem

számított. Ha elég okosak voltak, és nem vesztek össze túl korán egymással, nem is kellett sokat akciózniuk, hogy hatalmas vagyon hulljon az ölükbe: ezt akkoriban privatizációnak hívták. Aztán persze sokfelé ágazott az út ebben a girbegurba, poros-sáros magyar kapitalizmusban. Volt, aki élni tudott a lehetőséggel, volt, aki rövid idő alatt eltékozolta a hirtelen jött vagyont. A lapok mindenesetre hamarosan kiosztódtak, elég gyorsan kiderült, ki sétálhat ettől kezdve a napos oldalon, ki az árnyékoson: jó húsz évnek kellett eltelnie aztán, mire új osztásra került a sor, immár másfajta szabályok szerint, másfajta értékek mentén. Attól kezdve nem számított se szaktudás, se szerencse, se semmi más, csupán a lojalitás. Igaz, ez már egy másik történet, amelyben Magyarországnak hátrálva sikerült meghaladnia a törékeny kapitalizmust, a feudalizmus irányába.

De mi még csak 1990-nél tartunk, s e regény szereplői nemcsak azt nem sejtik még, mi fog történni húsz év múlva, de azt sem, mi fog történni a következő hónapban. Mint ahogy néhány hónappal korábban azt nem sejtették, hová jutnak el máig.

Sebeshegyi elnökvezérigazgató úr például nem is álmodhatta korábban, hogy a kilencvenes éveket milliomos vállalkozóként kezdheti el. Egyszerű taxisofőr volt, olyan, mint a többi pesti taxisofőr, akik ott szambáztak jó ideje az élet szürke zónájában: hozták-vitték az utasokat szerte a városban, és közben kicsit megbuherálták a taxiórát meg csaltak a benzinjegyekkel meg feketén váltottak valutákat meg üzleteltek mindennel és mindenkivel, amivel és akivel csak lehetett. Ügyeskedtek, így hívták ezt akkoriban, megtalálták a piaci rést, épp, ahol nyílott.

Ha egyszer valaki megírja majd a hazai taxisok igazi történetét, ezeket az éveket minden bizonnyal aranykornak fogja nevezni. Mindenki annyit keresett, amennyit nem szégyellt. És Sebeshegyi Kálmán nem tartozott a szégyenlősök közé. Ezekben az években többet vitt haza, mint a miniszterelnök. Illetve és pontosabban, több pénzzel indult el hazafelé, mint a Németh Miklós. Haza már nem ő érkezett kettőjük közül nagyobb összeggel.

Merthogy afféle széllelbélelt legény volt ez a Sebeshegyi. Nemigen tudott bánni a pénzzel. Könnyen jött, könnyen ment. Semmit nem sajnált magától és az övéitől. A legfinomabb, csináltatott alpakka öltönyben járt, minden nap friss fehér inget vett hozzá, arany pecsétgyűrűje nem engedte összezárni az ujjait, ahogy a nyakkendőtűje is tizennégy karátos aranyból készült. A legfinomabb Chesterfield-cigarettát szívta, két dobozzal naponta, sevróbőr cipői betöltötték az előszobát, és nem sajnálta a pénzt a gyermekeitől sem. Suhogós mackó, Fa szappan, olasz dezodor gúlákban állt a spájzban. A libamáj rájuk romlott, mert angróban vette azt is, ahogy a

téliszalámit vagy a banánt. A bárszekrény mindig tömve volt a legfinomabb ír whiskyvel és francia konyakkal, pedig a családfő, ha nekidurálta magát, istenes pusztítást végzett közöttük.

Nem csoda, hogy bármilyen jól keresett is, nem jutott egyről a kettőre. Míg a kollegái már régen félretettek annyit, hogy ne legyen gondjuk öreg napjaikra, és szép, tágas Pest környéki családi házakba költöztek, addig a Sebeshegyi család még mindig abban a vizafogói panelban élt, amelyet a tanács a hetvenes évek közepén, a második gyermek érkezése után, mint fizikai dolgozóknak, kiutalt nekik. És egy fillér nem volt a takarékkönyvükben. Jól éltek, de csak úgy, mint az Übü család, egyik napról a másikra.

Sebeshegyi Kálmán sokat nélkülözött gyermekkorában. Egy hétgyermekes família legidősebb fiaként hamar megtanulta, milyen mások levetett ruhájában nőni fel, húst csak hetente egyszer látni – akkor is inkább csak távolról –, tegező viszonyban lenni a rántott levessel, és télvíz idején otthon maradni iskola helyett, mert a magas szárú cipők és gyermekek aránya nem volt éppen ideális. Az édesapja műszaki rajzoló volt, akit elbocsátottak az állásából, mert a negyvennyolcas, államosító munkásgyűlésen felszólalt a tulajdonos kiakobólintása ellen: mint osztályellenség krampácsolta végig a következő évtizedet, és még örülhetett, hogy nem telepítették ki. Sebeshegyi Dénes bő gyermekáldással és mély vallásos hittel válaszolt az élet megpróbáltatásaira, és ezt az értékrendet igyekezett átadni a gyermekeinek is. Több-kevesebb sikerrel.

Ami a legidősebb fiát illeti, kevesebbel. Kálmán úrfi már csikókorában is főleg azon törte a fejét, hogy úszhatná meg a legkönnyebben a nehézségeket. Egy kis csibészségért nem ment a szomszédba, ment viszont minden másért, kölcsöntojásért és kölcsönlisztért, és ha már ott volt, kért egy-két forintot is, magának, amit snúrozással gyakran sikerült feljavítania hétvégén akár egy tízesre. Az iskola nem hozta lázba, tíz év alatt végezte el a nyolc általánost, ezzel befejezettnek nyilvánítva kapcsolatát a közoktatással, tizenhét évesen, korkedvezménnyel abszolválta az MHSZ autóvezetői tanfolyamát, aztán bevonult a seregbe, ahol rövidesen a sasadi laktanya törzsfőnökének (ő nem egy indián, hanem egy alezredes) sofőrje lett. Ez majdnem olyan privilegizált állás volt a korai Kádár-korban, mintha mondjuk focista vagy londiner lett volna az ember. Sebeshegyi Kálmán itt is mindig elment a falig, sőt, néha át is kelt rajta, de valahogy folyton megúszta a dolgot. Leszerelése után taxisofőrnek állt, megnősült, és gyermekeket nemzett – de ő, ellentétben az apjával, bölcsen megállt háromnál.

Az apja befelé forduló csalódottsággal nézte, mivé lett a legidősebb gyermeke. Iszik, ész nélkül költekezik, nőzik (azt mondják), és a vallást is úgy használja, mint egy vegytisztítót. Ha vétkezik (folyton vétkezik), alaposan meggyónja vétkét, aztán könnyű szívvel vállat von, és mehet minden tovább. Pedig az istenhittel nem volna szabad így kufárkodni. A Sebeshegyi család valahol a hetvenes évek végén hátat fordított a katolikus egyháznak (az apa szerint az túlságosan belelangyosult az a konszolidációba) és csatlakozott egy ókeresztény bibliakörhöz, egy szabadegyházhoz, mely valahogy a megtűrtség és a betiltottság határán egyensúlyozott. A gyermekek (többségük már maga is családalapítás után) szolgaian követték az apjukat, hozva saját házastársukat s leszármazottjaikat, és teljes életvezetésükre kiterjesztették ennek az új (voltaképpen persze nagyon is régi) közösségnek a szabályait – szinte észrevétlenül a bibliakör lett a legfontosabb eleme a világuknak. Látszatra Kálmán is csatlakozott a körhöz, de a mindennapjai semmiben nem változtak. Amit hét közben elkövetett a Szentírás szelleme ellen, vasárnap megvallotta (a gyülekezet szabályai szerint itt nyílt színi megvallást tett az ember, és a közösség aztán együtt imádkozott, hogy a tévelygő testvér visszataláljon az igaz útra), és mehetett minden tovább. A közösség egy idő után úgy érezte, a Mindenható azt a vizsgát állította eléjük, hogy a Sebeshegyi Kálmánból becsületes embert faragjanak közösen.

Egyelőre nem álltak nyerésre, legyen elég ennyi.